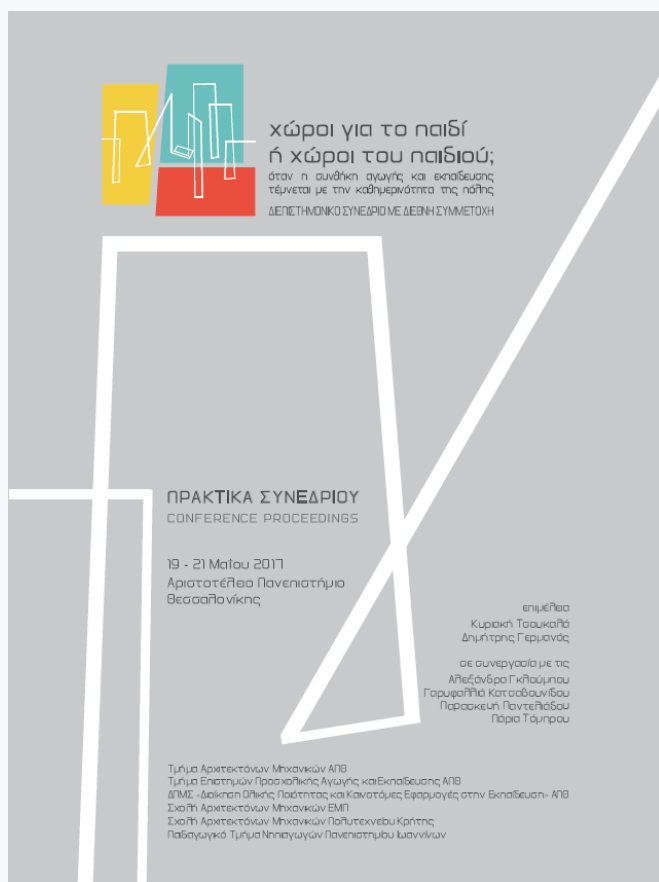

Χώροι για το Παιδί ή Χώροι του Παιδιού;

Τόμ. 1 (2018)

Πρακτικά Συνεδρίου 'Χώροι για το Παιδί ή Χώροι του Παιδιού; Όταν η συνθήκη αγωγής και εκπαίδευσης τέμνεται με την καθημερινότητα της πόλης'

«Άξιον εστί»: πολυχώρος εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας στις παρυφές του Βόλου. Μελέτη περίπτωσης ενός εναλλακτικού σχολείου

Δημήτρης Φιλιππιτζής (Dimitris Philippitzis)

doi: [10.12681/χπ.1402](https://doi.org/10.12681/χπ.1402)

«Άξιον εστί»: πολυχώρος εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας στις παρυφές του Βόλου

Μελέτη περίπτωσης ενός εναλλακτικού σχολείου

“Axion Esti”: multiplex of education and entertainment on the outskirts of Volos

A case study of an alternative school

Δημήτρης Φιλιππιτζής

Αρχιτέκτων Μηχανικός, Διδάσκων, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Περίληψη

Το «Άξιον εστί» είναι ένα συγκρότημα εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας, το οποίο βρίσκεται στο όριο του αστικού ιστού, εκεί που οι ήχοι της πόλης εξαχνίζονται, στους πρόποδες του Πηλίου, σε μια πλαγιά με πανοραμική θέα προς το λιμάνι και την πόλη του Βόλου.

Ένα σχολείο «κιβωτός» ανάδειξης της πολλαπλής νοημοσύνης και συγκερασμού της συναισθηματικής καλλιέργειας, της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και των νέων τεχνολογιών σε ένα μοναδικό περιβάλλον παραδοσιακού οικιστικού συνόλου.

Αξιοποιώντας και συνδυάζοντας τον μεταιχμακό χώρο του έντονου φυσικού περιβάλλοντος με τον παραδοσιακό οικισμό της Άλλης Μεριάς, αναδεικνύεται σε ένα μοναδικό αναπάντεχο συγκρότημα, το οποίο περιλαμβάνει εργαστήρια, αίθουσες εκδηλώσεων και αναψυχής και χώρους κατοίκησης. Κομβικό σημείο και πυρήνα έκφρασης των παιδιών αποτελεί το υπαίθριο αμφιθέατρο με φόντο την πόλη του Βόλου και τον Παγασητικό.

Σχεδιάζοντας ένα σχολείο, και δη δημοτικό, επανατοποθετείται το θέμα της πολυδιάστατης ανθρώπινης ύπαρξης και το πως ο χώρος με τα «παραμύθια» του δίνει αφορμές για να αναδειχθούν οι ορμόνες φιλομάθειας και ευημερίας των παιδιών. Με γνώμονα αυτό δημιουργήθηκε ένα μαθησιακό περιβάλλον οικείο, ικανό να χαϊδέψει την έμφυτη τάση των παιδιών για εξερεύνηση και θέληση για γνώση, ένα περιβάλλον που δίνει τη δυνατότητα στον καθένα, να βρει το μοναδικό ίχνος της δικιάς του «προσωπικής ιστορίας».

λέξεις-κλειδιά: εναλλακτικό σχολείο, εκπαίδευση, ψυχαγωγία, αρχιτεκτονική, σχεδιασμός.

Dimitris Philippitzi

Architect, Adj. lecturer at the Department of Architecture, University of Thessaly

Abstract

“Axion Esti” is a complex of education and entertainment, located on the outskirts of town, away from the hustle and bustle of the urban environment. Situated on a slope at the foot of Mount Pelion, it affords a panoramic view over the port and the city of Volos.

An 'ark' school combines intelligent design and new technologies while also embracing local culture and the traditional residential styles of the local village of Alli Meria. The complex includes laboratories, conference rooms, recreation rooms and accommodation

areas. The outdoor amphitheater, with the city of Volos and the Pagasitikos Gulf as its backdrop, constitutes the physical and psychological focal point of the complex.

“Axion Esti” is not only unique for its aesthetic spaces but also for the function these spaces are designed to perform. They facilitate a wealth of experiences and relationships for students in an environment which stimulates education.

Successfully designing a school, especially an elementary school, requires an intelligent utilization of space so as to invite student curiosity, thereby stimulating learning. With this in mind, we have created an intimate learning environment, able to encourage the innate tendency of children for exploration and willingness to learn. It is an environment that enables everyone to discover his/her own "personal history."

keywords: alternative school, education, entertainment, architecture, design.

Το «Άξιον εστί» (Εικόνα 1) είναι ένα συγκρότημα εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας το οποίο βρίσκεται στο όριο του αστικού ιστού, εκεί που οι ήχοι της πόλης εξαχνίζονται, στους πρόποδες του Πηλίου, σε μια πλαγιά με πανοραμική θέα προς το λιμάνι και την πόλη του Βόλου.

Εικόνα 1: Εξωτερική άποψη συγκροτήματος- Κεντρική είσοδος

Ένα σχολείο «κιβωτός» ανάδειξης της πολλαπλής νοημοσύνης και συγκερασμού της συναισθηματικής καλλιέργειας, της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και των νέων τεχνολογιών σε ένα μοναδικό περιβάλλον παραδοσιακού οικιστικού συνόλου.

Αξιοποιώντας και συνδυάζοντας τον μεταίχμιακό χώρο του έντονου φυσικού περιβάλλοντος με τον παραδοσιακό οικισμό της Άλλης Μεριάς, αναδεικνύεται σε ένα μοναδικό αναπάντεχο συγκρότημα, το οποίο περιλαμβάνει *εργαστήρια, αίθουσες εκδηλώσεων και αναψυχής και χώρους κατοίκησης*. Κομβικό σημείο και πυρήνα έκφρασης των παιδιών αποτελεί ο εξωτερικός χώρος με το υπαίθριο *αμφιθέατρο* (Εικόνα 2) με φόντο την πόλη του Βόλου και τον Παγασητικό κόλπο. Εκδηλώσεις θεάτρου-μουσικής-χορού ενδυναμώνουν τη σχέση του οικισμού με το σχολείο και το αναδεικνύουν σε σημαντικό πολιτιστικό κέντρο της περιοχής.

Εικόνα 2: Το υπαίθριο αμφιθέατρο

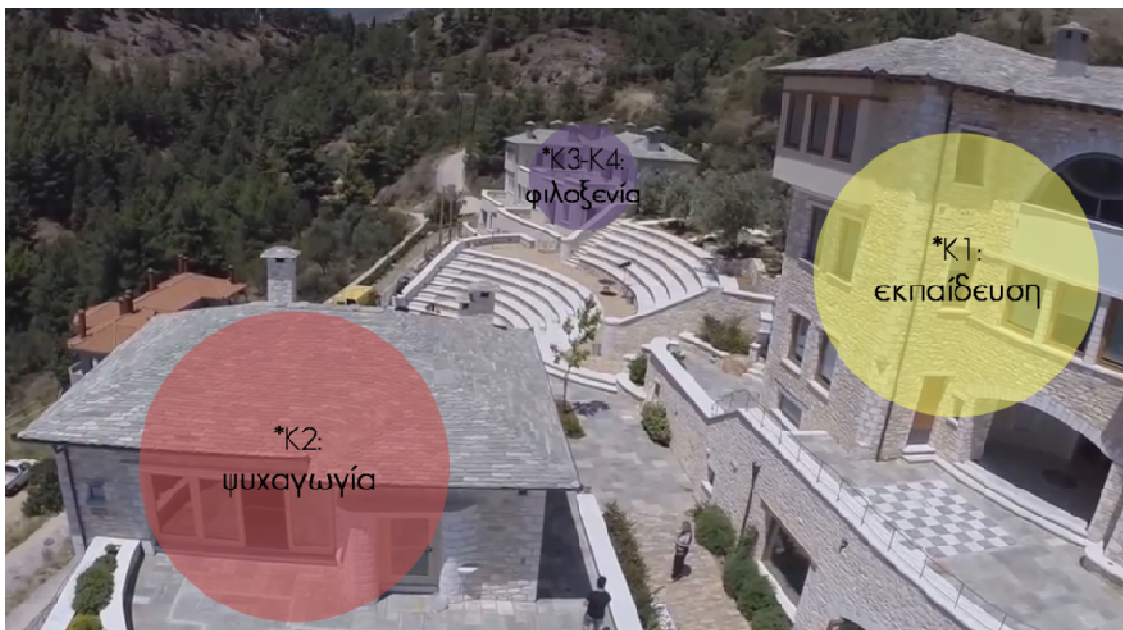
Η διαμόρφωση του εξωτερικού χώρου, στοχεύοντας στο να διδάξει μέσα από την επαφή των μαθητών με τη βιοποικιλότητα της φύσης, περιλαμβάνει το «μονοπάτι ρεφλεξολογίας» που συνδέει τα διάφορα «γεγονότα-παιχνίδια», όπως βοτανόκηπους, τοίχους αναρρίχησης και ξύλινες κατασκευές. Η «ατέρμονη πορεία του νερού» ζωντανεύει τα φυσικά φαινόμενα και μετατρέπει το προαύλιο του σχολείου σε ένα υπαίθριο εργαστήριο για την κατανόηση των ασκήσεων φυσικής.

Στον εσωτερικό χώρο συναντάμε στοιχεία που διεγείρουν την παιδική δημιουργικότητα και φαντασία και κάνουν τη μάθηση ένα δημιουργικό «παιχνίδι». Κρυψώνες πίσω από μυστικά περάσματα, σκοτεινές στοές, το «δέντρο της γνώσης» στο χώρο της βιβλιοθήκης, παιδικά εργαστήρια για μαγειρέματα και πειράματα, θόλους, καμάρες και μια πισίνα στα «σκοτεινά υπόγεια». Στο ψηλό λιθόχτιστο εξωτερικό τοίχο φιλοξενείται μια πίστα αναρρίχησης στο τέρμα της οποίας μια ξεχωριστή είσοδος ανταμείβει τα παιδιά και τα οδηγεί στη «σοφή βιβλιοθήκη». Οι αίθουσες με όλο τον σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό για θερμική, οπτική και ακουστική άνεση δίνουν τη δυνατότητα εναλλακτικής συνύπαρξης και ομαδοποίησης των μαθητών. Με έμφαση στην τέχνη και τη δημιουργικότητα το σχολείο απελευθερώνει και ενεργοποιεί την παιδική ευρηματικότητα.

Πρόκειται για ένα στιβαρό πέτρινο κτίριο χτισμένο στα πρότυπα της πηλιορείτικης οικοδομίας, με αρχιτεκτονική φιλική προς το περιβάλλον, προσβάσιμο για όλους και συνυφασμένο με τις σύγχρονες τεχνολογίες. Η σκληρότητα της πέτρας ισορροπεί με την πλαστικότητα των φυσικών υλικών και των παραδοσιακών κονιαμάτων. Αγιορείτικες καστανιές, λευκά μάρμαρα, πλάκες Πηλίου και σφυρήλατα μέταλλα συνθέτουν ένα αισθητικό σύνολο που προκαλεί τη βιωματική εμπειρία του χώρου.

Η ιδιαιτερότητα του «Άξιον Εστί» δεν έγκειται μόνο στην αισθητική των χώρων αλλά και στα λειτουργικά τους χαρακτηριστικά, υποδεικνύοντας μια άλλη μορφή χρήσης και κινητοποιώντας έναν πλούτο σχέσεων και εμπειριών στον εκπαιδευτικό χώρο.

Το κτιριολογικό πρόγραμμα του πολυχώρου «Άξιον Εστί» αναπτύσσεται σε τρεις ξεχωριστούς πυρήνες (Εικόνα 3), οι οποίοι αφορούν στην εκπαίδευση, στη ψυχαγωγία και στη φιλοξενία, καθώς και στον υπαίθριο χώρο.

Εικόνα 3: Οργάνωση πολυχώρου

Αναλυτικότερα, ο βασικότερος πυρήνας του πολυχώρου, αυτός της εκπαίδευσης, φιλοξενείται εξολοκλήρου στο ένα εκ των τεσσάρων κτιρίων του συγκροτήματος και απαρτίζεται από τις αίθουσες διδασκαλίας.

Οι αίθουσες διδασκαλίας (Εικόνα 4) λειτουργούν πολυδιάστατα δίνοντας δυνατότητα εναλλακτικών θέσεων των μαθητών και του δασκάλου με την ελεύθερη τοποθέτηση καθισμάτων και τα περιμετρικά ράφια-πάγκους εργασίας. Σε όλες τις αίθουσες ο διαδραστικός πίνακας βρίσκεται σε σταθερή κυρίαρχη θέση, ενώ παράλληλα γυάλινοι πίνακες στις άλλες πλευρές της αίθουσας εξισορροπούν τη σημασία των τοίχων.

Εικόνα 4: Τυπική αίθουσα εκπαιδευτηρίου

Ειδικότερα, η πολυδυναμική αίθουσα φυσικής-χημείας-μαγειρικής διαθέτει προσδιορισμένο ασφαλές χώρο πειραμάτων. Το εργαστήριο σαν να έχει ξεπροβάλει από τις εικονογραφήσεις των παραμυθιών αποτελεί έναν οικείο χώρο ο οποίος τροφοδοτεί τη φαντασία των παιδιών για νέες εξερευνήσεις. Η βιβλιοθήκη (Εικόνα 5) ανοιχτή και εύκολα προσπελάσιμη βοηθάει στην εξοικείωση των μαθητών με το βιβλίο και ενισχύει τη φιλιαναγνωσία τους. Η εναλλακτική αίθουσα μουσικής βρίσκεται στην αγκαλιά της στέγης. Η ανοιχτή αίθουσα εικαστικών αποτελεί μια καινοτομία αλληλεπίδρασης και γνωριμίας με κάθε καλλιτεχνική δημιουργία. Η αίθουσα χορού εξυπηρετεί τις συμπληρωματικές δραστηριότητες της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Εικόνα 5: Η βιβλιοθήκη

Ο δεύτερος πυρήνας είναι αυτός της *ψυχαγωγίας*, φιλοξενείται στο δεύτερο κτίριο του συγκροτήματος και περιλαμβάνει τις επιπρόσθετες υποδομές για τη λειτουργία του πολυχώρου. Στον όγκο αυτό βρίσκονται το *αναμυκτήριο-κυλικείο* για τους μαθητές και ο χώρος του *καφέ* για τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Στον κάτω όροφο, με ανεξάρτητη είσοδο, αναπτύσσεται η *αίθουσα πολλαπλών χρήσεων* που ανοίγει στη σκηνή του υπαίθριου αμφιθεάτρου. Στη χαμηλότερη στάθμη του κτιρίου βρίσκεται η εσωτερική *πισίνα* (Εικόνα 6).

Εικόνα 6: Η εσωτερική πισίνα

Τις εγκαταστάσεις του πολυχώρου συμπληρώνουν τα δύο κτίρια τα οποία συγκροτούν τον πυρήνα της *φιλοξενίας*. Ειδικότερα, ο πολυχώρος εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας «Άξιον Εστί» διαθέτει κοιτώνες φιλοξενίας 50 ατόμων με τις ίδιες υψηλές προδιαγραφές κατασκευής και αισθητικής επεξεργασίας με το υπόλοιπο συγκρότημα. Στα κτίρια του πυρήνα αυτού, οι ευθείες κυρτώνουν, οι γωνίες μαλακώνουν και η συνύπαρξη τροφοδοτείται με νέες *διαφοροποιημένες θέσεις* και εμπειρίες συμβίωσης.

Δομικό εκπαιδευτικό χώρο και ταυτόχρονα χώρο εκτόνωσης των μαθητών αποτελεί το *προαύλιο* του πολυχώρου. Αναπτύσσεται μεταξύ των προαναφερθέντων όγκων και περιλαμβάνει εναλλακτικά παιχνίδια τα οποία είναι το κουφό *τηλέφωνο*, το ξύλινο *καράβι* (μια αναπαράσταση της Αργούς), η *υδρόβιδα*, τα υπαίθρια *σκάκια*, οι τοίχοι *αναρρίχησης*, ο *βοτανόκηπος* με μεγάλη ποικιλία σε βότανα και αρωματικά φυτά του Πηλίου, το *bbq-φούρνος* καθώς και ο *κορμός* του γερό-πλάτανου στην αγκαλιά του οποίου τα παιδιά βρίσκουν την ιδανική κρυψώνα.

Όπως προαναφέρθηκε όλα αυτά συνδέονται μεταξύ τους με το εναλλακτικό *μονοπάτι ρεφλεξολογίας* το οποίο ενισχύει την περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδυαζόμενο με τα μονοπάτια του Πηλίου.

Παράλληλα, το συγκρότημα, αρμονικά *ενταγμένο στο υφιστάμενο παραδοσιακό χωριό* στους πρόποδες του Πηλίου και προσαρμοσμένο στο επικλινές έδαφος, επιτρέπει την αμεσότητα των λειτουργικών χώρων του σχολείου με την ύπαιθρο.

Με ευαισθησία και αγάπη για το φυσικό περιβάλλον χρησιμοποιήθηκαν *υδατοδιαπερατά υλικά* στην πλειοψηφία των εξωτερικών διαμορφώσεων. Επίσης, το νερό της βροχής αποθηκεύεται σε δεξαμενή και αξιοποιείται στο πότισμα και στις τουαλέτες.

Σε όλους τους χώρους υπάρχουν μόνο φυσικά διαπνέοντα *υλικά*, φιλικά προς τον χρήστη και το περιβάλλον. Το «*κουρασάνι*» (κονίαμα ανάμειξης φυσικών πετρωμάτων σε συνδυασμό με φυσική ποζολάνη και υδράσβεστο) υπάρχει σε όλους τους τοίχους και τις οροφές του συγκροτήματος. Όλες οι ξύλινες επιφάνειες είναι επεξεργασμένες με *λάδια και κεριά*.

Βασικός στόχος, επίσης, ήταν κάθε χώρος του συγκροτήματος να είναι *προσβάσιμος* από όλους και σε συμφωνία με τις οδηγίες του ΥΠΕΚΑ «*Σχεδιάζοντας για Όλους*». Η πρόσβαση σε όλους τους χώρους επιτυγχάνεται μέσω ραμπών και ανελκυστήρων, ενώ τα ειδικών προδιαγραφών λουτρά εξυπηρετούν τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία.

Όσον αφορά στα τεχνικά χαρακτηριστικά των κτιρίων, είναι ο έμμεσος κλιμακωτός *τεχνητός φωτισμός* ο οποίος αντικαθιστά τον φυσικό φωτισμό όταν ο ήλιος δύει, ο *τεχνητός αερισμός* με ανάκτηση θερμότητας για την ανανέωση του αέρα και η ενδοδαπέδια θέρμανση-δροσισμός, απονέμοντας στο «*Άξιον Εστί*» τον τίτλο το «*ξυπόλητο σχολείο*».

Σχεδιάζοντας ένα σχολείο, και δη δημοτικό, επανατοποθετείται το θέμα της πολυδιάστατης ανθρώπινης ύπαρξης και το πως ο χώρος με τα «*παραμύθια*» του δίνει αφορμές για να αναδειχθούν οι ορόμνες φιλομάθειας και ευημερίας των παιδιών. Με γνώμονα αυτό δημιουργήθηκε ένα μαθησιακό περιβάλλον οικείο, ικανό να χαϊδέψει την έμφυτη τάση των παιδιών για εξερεύνηση και θέληση για γνώση, ένα περιβάλλον που δίνει τη δυνατότητα στον καθένα, να βρει και να αναδείξει το μοναδικό ίχνος της δικιάς του «*προσωπικής ιστορίας*».

Εν κατακλείδι, αξίζει να σημειωθεί πως μέσα από το έργο αυτό δόθηκε η ευκαιρία η αρχιτεκτονική να επανασυνδεθεί με την εκπαιδευτική διαδικασία χωρίς αυτονόητους συνειρμούς ή συμβατικές σκέψεις. Για να επιτελέσει ο χώρος τον ελκυστικό του ρόλο υπήρξε δημιουργική συνδιαλλαγή (όσμωση) μεταξύ αρχιτεκτόνων και εκπαιδευτικών.

* Το εκπαιδευτήριο «Άξιον Εστί» παρουσιάζεται εκτενώς στο:

<http://www.philippitzis.gr/portfolio-item/axion-esti-polychoros-ekpedefsis-ke/>.

** Η «ιστορία» του εκπαιδευτηρίου εξιστορείται στο παραμύθι «*Η ελιά που ήθελε να γίνει γνωστικά*» (Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=tBh5ChrEh2o>.) της Ζάμπιας Αδάμου και του Δημήτρη Φιλιππιτζή.

Πηγές Εικόνων

Εικόνες 1-6: Φωτογραφίες των Γιάννη Γιαννέλου και Βαγγέλη Ξένου.